

# Український інститут національної пам'яті

«Вистояли – переможемо!»

Інформаційні матеріали

до річниці повномасштабного вторгнення РФ в Україну

*Ключові повідомлення*

*Історична довідка*

*2014. Початок*

*26 лютого – День спротиву окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя*

*Повномасштабне вторгнення. Етапи*

*Тематичні матеріали Українського інституту національної пам'яті та партнерів*

*Деякі фільми і пісні українських виконавців про сучасну російсько-українську війну*

*Ключові повідомлення*

24 лютого виповнюється 365 днів від початку злочинного повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну. Цей напад **став кульмінацією загарбницької війни, яку Москва розпочала проти України 9 років тому з окупації Криму у 2014 році.**

Своєю збройною агресією **Росія розв'язала першу в ХХІ столітті континентальну війну в Європі**, підірвавши систему колективної світової безпеки, встановлену після Другої світової війни. Світ знову зіткнувся з режимом, який прагне силової ревізії кордонів і прямує до новітнього тоталітаризму. Цей режим назвали «рашизмом» для означення псевдоідеології, замішаної на поєднанні ідей фашизму й більшовизму, нацизму та євразійства, реваншизму і ксенофобії, що прикриваються «православ'ям» та «величчю російської культури».

Повномасштабне вторгнення російських військ в Україну **остаточно зірвало маску з агресивного путінського режиму**, що 9 років прикидався «миротворцем» та «третьою стороною» у війні на сході України, поширюючи на весь світ дезінформацію, брехню про «Донецьку та Луганську народні республіки», які насправді є підконтрольними Москві окупаційними режимами в Донецькій та Луганській областях України. Путін намагався переконати світ, буцімто в Україні триває «громадянська війна».



ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303

Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

Дійсний з 26.10.2022 11:54:40 по 26.10.2023 23:59:59

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ



№ 305/2.3-06-23 від 16.02.2023

Останні 30 років **Російська Федерація цілеспрямовано підживлювала імперські амбіції**, що зазнали удару через розвал Радянського Союзу, й відпрацьовувала методи відновлення імперського проєкту. Проводила військові спецоперації під різними назвами – «інтернаціональна допомога», «примушування до миру», «внутрішній громадянський конфлікт», «операція з повернення до складу Росії», «визволення», «спеціальна військова операція».

За рік, що минув від повномасштабного вторгнення, **Український народ продемонстрував світові приклади** мужності, стійкості, сміливості, кмітливості та єдності перед жорстоким ворогом, що чисельно переважає.

Метою російської агресії є не просто загарбання територій, а **знищення нашої національної ідентичності, геноцид українського народу**. Російська держава й ідеологія рашизму, яку сповідує російський політикум, офіційно заперечують існування українців як окремої нації, а ті, хто не погоджується з цим, підлягають фізичному знищенню.

На тимчасово окупованих українських територіях **росіяни повторюють найгірші практики нацизму** – масові розстріли, депортації, знущання з цивільного населення, умисне плундрування та розкрадання приватної власності та цінностей. Різанина в Бучі, Ізюмі, масове знищення людей у Маріуполі стали наочним проявом геноцидної політики Москви. Звірства, воєнні злочини, згвалтування, вчинені російськими загарбниками в Україні, шокували світ.

Не маючи спроможності перемогти на полі бою, російська держава-терорист вдається до **варварських обстрілів українських міст та критичної інфраструктури**. Більшість ракетних атак були націлені на цивільні об'єкти. Руйнуючи нашу енергетику, російські терористи прагнуть спричинити в Україні гуманітарну катастрофу та суспільний хаос, знищити економіку та позбавити міста життя.

**Повномасштабний напад пришвидшив консолідацію української нації**. Національна єдність стала основою успішного спротиву. Наступ військ РФ вдалося зупинити завдяки спільним зусиллям українців, які стали на захист держави в лавах Збройних сил України, Національної гвардії України та масового волонтерського руху.

**Перемога України – запорука світової стабільності**. Шляхом брутального, демонстративного порушення норм міжнародного права, РФ прагне демонтувати міжнародний порядок, заснований на правилах, зруйнувати єдність



ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат [248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303](#)

Підписувач [ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ](#)

Дійсний з [26.10.2022 11:54:40](#) по [26.10.2023 23:59:59](#)

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ



№ 305/2.3-06-23 від 16.02.2023

демократичних країн та повернути світ в епоху імперій, сфер впливу та колоніальних воєн.

**Замість сили права Москва прагне нав'язати світові право сили.** Реалізація цього російського сценарію неминує призведе до хаосу, воєн, конфліктів та глобальної нестабільності у світі. Враховуючи такі глобальні виклики, як зміна клімату, скорочення природних ресурсів, нестача продовольства, путінський сценарій поставить людство на межу катастрофи. Тому світ має об'єднатися – щоб зупинити Росію.

Героїчний опір українців – це не лише боротьба за фізичне виживання Українського народу та свободу країни. **У цій війні Україна захищає свій європейський вибір**, свої ідентичність і цінності як частину європейських. Українці проливають кров за вільну, демократичну Європу.

Ми вдячні союзникам за потужну військову, політичну, економічну, фінансову та гуманітарну підтримку. Втім, **для остаточної перемоги Україна потребує ще консолідованішої допомоги**, передусім – у військовій сфері.

**Українці вистояли й довели свою спроможність перемогти російську військову агресію.** У лютому 2022 року чимало політиків на Заході були переконані, що ми не вистоїмо проти цієї навали. Але за рік великої війни Збройні сили України захистили Київ, вигнали окупантів з півночі України, провели успішні Харківську та Херсонську наступальні операції.

Сьогодні Україна **ефективно стримує російську збройну агресію завдяки зусиллям на військовому, дипломатичному, інформаційному фронтах**, а також потужній міжнародній допомозі. Ми боротимемося, доки не звільнимо від окупанта останній сантиметр української землі. Тож наше суспільство має й надалі залишатися консолідованим для перемоги над агресором і розбудови демократичної правової держави в сім'ї європейських народів.

Від 2014 року Україна бореться за суверенітет і соборність. Російський агресор тимчасово окупував окремі українські землі. Але всі вони обов'язково будуть звільнені. **Україна переможе ворога й відновить територіальну цілісність.**

**Вистояли – переможемо!**

*Історична довідка*  
*2014. Початок*



ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303

Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

Дійсний з 26.10.2022 11:54:40 по 26.10.2023 23:59:59

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ



№ 305/2.3-06-23 від 16.02.2023

Агресія РФ проти України шокувала українське суспільство, проте не стала несподіванкою для експертів і політологів, які відстежували тенденції змін у зовнішньополітичному курсі Росії від приходу до влади Путіна.

Спусковим гачком для початку збройної агресії Російської Федерації проти України стала Революція гідності (21 листопада 2013 року – 20 лютого 2014 року), коли українці повстали проти узурпації влади корумпованим кланом президента Віктора Януковича та зміни зовнішньополітичного курсу з євроінтеграційного на проросійський.

Після масового розстрілу учасників Революції гідності та втечі багатьох високопосадовців, передусім Януковича, керівництво РФ вирішило скористатися тимчасовим вакуумом влади в Україні, деморалізацією силовиків для захоплення територій України без суттєвого спротиву з боку жертви та міжнародної спільноти.

Російське керівництво віддавна розглядало південні та східні регіони України як ахіллесову п'яту – через них зручно здійснювати втручання в українські справи. Хоч офіційно Москва ніколи не заявляла про претензії на ці території, однак надавала неформальну підтримку сепаратистським угрупованням на зразок «Донецької республіки», «Донбасу за Євразійський союз», «Єдиного Донбасу» тощо. У 2014 році чимало активістів із цих середовищ стали обличчями антиукраїнських заколотів.

З Кримом ситуація була ще складніша. Надання статусу автономії відвело загрозу сепаратистського конфлікту на кшталт абхазького, південноосетинського та придністровського. Утім, як виявилось, це рішення лише відтермінувало проблему.

20 лютого 2014-го розпочалася активна збройна агресія Росії проти України з переміщенням російських військових підрозділів у Криму та в районі Керченської протоки. Ця дата зафіксована на відомчій медалі Міністерства оборони Росії «За повернення Криму». А в заяві Верховної Ради України від 21 квітня 2015 року та в Законі України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення дати початку тимчасової окупації» 20 лютого 2014 року визначено днем початку російської агресії.

У лютому – березні конфлікт розвивався в Криму. Туди зайшли російські військові без розпізнавальних знаків; із місцевих жителів створювали та озброювали іррегулярні формування найманців, їх використовували разом із підрозділами збройних сил РФ, дислокованими в Криму. На півострові встановили режим воєнної окупації.

Також до початку квітня 2014-го Росія почала реалізовувати план «Новоросія» та дестабілізувати ситуацію на сході країни – підбурювати антиукраїнські протести, захоплювати будівлі обласних державних



ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303

Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

Дійсний з 26.10.2022 11:54:40 по 26.10.2023 23:59:59

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ



№ 305/2.3-06-23 від 16.02.2023

адміністрацій і правоохоронних органів. 14 квітня виконувач обов'язків Президента України Олександр Турчинов оголосив про початок антитерористичної операції із залученням Збройних сил України.

**Перший період збройного конфлікту на сході України** – початок квітня до 19 вересня 2014 року.

Контрольовані спецслужбами Російської Федерації озброєні бандитські формування захоплювали адмінбудівлі та проголошували створення «народних республік». Самозвані лідери контрольованих РФ угруповань «ДНР» і «ЛНР» провели фіктивні референдуми про відокремлення від України.

Україна долала «гібридну агресію» РФ, а в червні сили АТО розпочали активні дії зі звільнення території Донецької та Луганської областей від російських терористичних осередків. Провели операції, щоб звузити коло ізоляції, блокувати постачання терористичним угрупованням озброєння, боєприпасів, людських ресурсів, очистити від окупантів українські території та встановити контроль над ними.

За червень – серпень наші військові звільнили від російської окупації низку українських великих і малих міст, сіл та селищ у Луганській та Донецькій областях, відновили контроль над ділянкою у понад 250 кілометрів українсько-російського кордону.

Основні осередки російських окупантів розміщувалися в Донецьку, Луганську, Слов'янську, Горлівці, Макіївці, Сніжному.

Наприкінці серпня 2014-го поблизу Іловайська українські військовослужбовці вперше зіткнулися зі значними регулярними силами російської армії. Щоб уникнути повномасштабного вторгнення, Україна погодилася на підписання 5 вересня Мінської тристоронньої угоди (так званий мінський протокол або перша мінська угода) учасниками Тристоронньої контактної групи: послом Гайді Тальявіні від ОБСЄ, Леонідом Кучмою від України, послом Російської Федерації в Україні Михайлом Зурабовим від Росії. 19 вересня учасники Тристоронньої контактної групи від України, Російської Федерації, Організації з безпеки та співробітництва в Європі та представники окремих районів Донецької й Луганської областей підписали Меморандум про виконання положень Протоколу за результатами консультацій Тристоронньої контактної групи стосовно кроків, спрямованих на імплементацію Мирного плану Президента України Петра Порошенка та ініціатив Президента Росії Володимира Путіна, ухваленого 5 вересня в Мінську.



ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат [248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303](#)

Підписувач [ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ](#)

Дійсний з [26.10.2022 11:54:40](#) по [26.10.2023 23:59:59](#)

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ



№ 305/2.3-06-23 від 16.02.2023



## ***26 лютого – День спротиву окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя***

Ця пам'ятна дата встановлена 2020 року Указом Президента України № 58 на вшанування мужності й героїзму громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території – в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, відзначення річниці проведення 26 лютого 2014 року в місті Сімферополі мітингу на підтримку територіальної цілісності України за участю кримських татар, українців та представників інших національностей.

Війна Росії проти України почалася з Криму. Тимчасова окупація Автономної Республіки Крим та міста Севастополя російськими регулярними з'єднаннями й підрозділами, підпорядкованими міністерству оборони РФ, підрозділами та спеціальними формуваннями, підпорядкованими іншим силовим відомствам РФ, їхніми радниками, інструкторами та іррегулярними незаконними збройними формуваннями, озброєними терористичними бандами та групами найманців, створеними, підпорядкованими та фінансованими Росією, та спроба його анексії, що триває вже 9 років, є актом кричущого порушення норм і принципів міжнародного права, суверенітету й територіальної цілісності України.

24 лютого 2014 року кораблі військово-морського флоту РФ, які охороняли морську акваторію в районі проведення Сочинської олімпіади, прийняли на борт у Новоросійську «зелених чоловічків» (російських військовослужбовців без розпізнавальних знаків ЗС РФ) разом із бойовою технікою та вийшли курсом на Севастополь.

26 лютого на заклик Меджлісу кримськотатарського народу до Верховної Ради Криму вийшли тисячі кримських татар, українців та представників інших національностей чинити спротив російській окупації та заявили світу про цілісність України. Мітинг зібрав від 5 до 10 тисяч учасників. Наступного дня, о 5-й ранку до парламенту та уряду АРК увійшли регулярні військові формування РФ і захопили будівлі.

28 лютого Верховна Рада Криму під «наглядом» військовослужбовців ЗС РФ проголосувала за проведення референдуму про статус Криму. Того ж дня підрозділи ЗС РФ розпочали блокування українських військових частин та об'єктів на півострові, захопили аеропорти Бельбек і Сімферополь, сухопутні в'їзди до Криму з боку Херсонщини.

16 березня 2014 року відбувся псевдореферендум про статус Криму. Цей захід, зрежисований Росією, бойкотували кримські татари та інші проукраїнськи налаштовані жителі півострова. 25 березня захоплено останню військову частину, що тримала український прапор у Криму – морський тральник



ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат [248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303](#)

Підписувач [ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ](#)

Дійсний з [26.10.2022 11:54:40](#) по [26.10.2023 23:59:59](#)

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ



№ 305/2.3-06-23 від 16.02.2023

«Черкаси» ВМС України. Відтоді Автономна Республіка Крим і місто Севастополь окуповані збройними силами Росії.

### ***Повномасштабне вторгнення. Етапи***

*(за матеріалами Генерального штабу ЗСУ)*

#### **I етап: 24 лютого – квітень 2022 року**

24 лютого 2022 року близько 4-ї години президент РФ Володимир Путін оголосив про початок «спеціальної воєнної операції», метою якої він назвав «демілітаризацію і денацифікацію України». За кілька хвилин російські ракети атакували українські аеродроми та військові об'єкти по всій Україні, почалося відкрите збройне вторгнення росіян із території Білорусі та тимчасово окупованого Криму. Російсько-українська війна, розпочата РФ у 2014-му, перейшла в нову гостру фазу.

Повномасштабне вторгнення військ противника до України велося багатьма напрямками, внаслідок чого сформувалося кілька операційних зон: Північно-Західна, Східна та Південно-Західна.

Путін планував бліцкриг: висадити десант на Гостомельський аеродром і захопити Київ за підтримки важкої бронетехніки й артилерії, які зайшли через Чорнобильську зону. Вважалося, що після цієї блискавичної атаки українська влада капітулює. На взяття Києва відводилося не більше як 3–5 днів. Паралельно було завдано удару з півночі по Чернігову, Сумах та Харкову, а з півдня – на Одесу, Миколаїв, Херсон і Маріуполь.

Уже сьогодні серед знакових тактичних епізодів повномасштабної війни можна назвати **битву за Київ** (24 лютого – 1 квітня 2022 року). Наступ на столицю відбувся з трьох напрямків. Ворог задумав стрімко прорватися до центру столиці колонами бронетехніки та зайняти урядовий квартал. Стійкий опір ЗСУ зірвав наміри РФ. Ворожі війська закріпилися на лінії Макарів – Гореничі – Буча – Демидів. Проте через безрезультатність спроб прорватися до Києва вже наприкінці березня командування РФ вирішило вивести війська з Київської області. Відбиваючи наступ противника, підрозділи Сил оборони України змогли зупинити його просування на всіх напрямках.

Епізодами битви за Київ стали:

– **бої за Ірпінь, Ворзель, Бучу, Гостомель**. Застосування реактивної, ствольної артилерії, танків, стрілецького озброєння призвело до великих жертв серед цивільних. Одночасно рашисти масово проводили серед місцевих так звані зачистки. Тіла численних жертв ховали у братських могилах. З 19 березня підрозділи Сил оборони України перейшли до контрнаступу. Ворог почав відступати;



ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303

Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

Дійсний з 26.10.2022 11:54:40 по 26.10.2023 23:59:59

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ



№ 305/2.3-06-23 від 16.02.2023

– **бої за аеропорт «Антонов»** у Гостомелі. Противник намагався встановити контроль над цим стратегічно важливим об'єктом, щоб безперешкодно перекидати транспортною авіацією боєприпаси й висаджувати десант. На цьому аеродромі перебував на ремонті флагман і символ української авіації – легендарний Ан-225 «Мрія». Масованими обстрілами російські окупанти знищили «Мрію». Під час боїв злітно-посадкову смугу суттєво пошкодили, тож противник не зміг розвантажити на летовищі основні сили.

Знаковий тактичний епізод першого етапу повномасштабного вторгнення – **бої за Маріуполь**. 28 лютого 2022 року противник розпочав облогу міста – підійшов одночасно з заходу та сходу. Сили оборони України вимушені були відступити до міста й вести кругову оборону попри суттєву чисельну та вогневу перевагу ворога. На 1 квітня окупанти оточили Маріуполь і почали просуватися до центру. 11 квітня група українських оборонців здійснила прорив із міста, пододала 175 кілометрів тилами ворога й вирвалася з оточення. Від 21 квітня єдиним опорним пунктом Сил оборони України в Маріуполі лишився металургійний комбінат «Азовсталь». Тримавши там оборону до 20 травня, наші герої відтягували найбоєздатніші ворожі підрозділи від інших напрямків.

## **II етап: травень – серпень 2022 року**

Після провалу первинного задуму щодо швидкого прориву та захоплення України, противник перегрупував війська та продовжив наступ на кількох напрямках. Сили оборони України перейшли до стабілізаційних заходів, а ведення бойових дій звузилося до двох операційних зон – Східної та Південно-Західної.

Серед знакових тактичних епізодів цього етапу – **бої за Сєвєродонецьк – Лисичанськ**. 8 травня, намагаючись захопити Луганську область, ворог загарбав Попасну, 12 травня – Рубіжне. Нехтуючи принципом мінімізації руйнувань цивільних об'єктів, рашисти масовано обстрілювали населені пункти області з артилерії та авіації. На кінець травня почався штурм Сєвєродонецька. Через застосування масового артилерійського вогню (вороги витрачали до 70 тисяч тонн боєприпасів на добу) та для уникнення оточення підрозділи Сил оборони України 22 червня мусили відійти з Сєвєродонецька, а на початку липня – з Лисичанська. Стійкість українських оборонців суттєво виснажила загарбників – вони зазнали численних втрат і вичерпали резерви.

На цьому етапі варто згадати й бойові дії на Лиманському, Авдіївському та Новопавлівському напрямках.



ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303

Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

Дійсний з 26.10.2022 11:54:40 по 26.10.2023 23:59:59

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ



№ 305/2.3-06-23 від 16.02.2023



### III етап: вересень – грудень 2022 року

Ворог втратив ініціативу та мусив вживати радикальних заходів для збереження свого положення на окупованих територіях. Зусилля військово-політичного керівництва України були спрямовані на забезпечення умов для звільнення тимчасово окупованих територій і нарощування засобів для продовження наступальної операції.

На цьому етапі знаковими тактичними епізодами були наступальні операції Сил оборони України:

– **Харківська наступальна операція.** Противник продовжив активні наступальні та штурмові дії в Донецькому операційному районі. Окремі підрозділи перекинув на Херсонський напрямок. Це дало змогу Силам оборони України 5 вересня розпочати наступальну операцію в Харківській області. Заскочені зненацька ворожі підрозділи були розгромлені та дезорієнтовані. Лише в середині жовтня ворог закріпився на рубежі Сватове – Кременна. Українці звільнили до 500 населених пунктів, серед них – міста Ізюм, Балаклія, Куп'янськ.

– **Херсонська наступальна операція.** З 29 серпня до 23 вересня українські війська вийшли на адміністративний кордон з Херсонською та Дніпропетровською областями й розпочали створювати плацдарм для просування. В листопаді підрозділи Сил оборони України вийшли на правий берег річки Дніпро, рашисти ж, щоб хоч якось зберегти живу силу, відійшли на лівобережжя. Завдяки успішному проведенню цієї операції Україна звільнила від загарбника Херсон і ще понад 200 населених пунктів.

### *Рашизм – це геноцид*

У перші дні війни жертвами російських авіаударів стали передусім мирні українські міста та села. Географія ударів охопила всі регіони країни.

На окупованих територіях зафіксовані випадки мародерства та масових вбивств, катувань, зґвалтувань, викрадення представників місцевого самоврядування, священників, журналістів, відомих людей та інших.

Російські війська руйнують не лише аеродроми, військові частини, нафтобази, але й житлові будинки, пологові, лікарні, дитячі садки, школи тощо. Житлові райони обстрілюють з артилерії, реактивних систем залпового вогню, балістичними ракетами, зафіксовані факти застосування заборонених міжнародними конвенціями касетних та фосфорних бомб. Найганебніший воєнний злочин – обстріл будинків, позначених червоним хрестом.

Від початку повномасштабного вторгнення російські окупанти зруйнували або пошкодили понад 3 тисячі закладів освіти, понад 1 тисячу закладів охорони здоров'я, майже 150 лікарень не підлягають відновленню. Під час бойових дій знищено або пошкоджено чимало об'єктів культурної спадщини – пам'яток



ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303

Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

Дійсний з 26.10.2022 11:54:40 по 26.10.2023 23:59:59

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ



№ 305/2.3-06-23 від 16.02.2023

історії, археології, архітектури та містобудування, монументального мистецтва України. Через російську агресію в Україні постраждали майже 1 200 об'єктів культурної інфраструктури (з них понад 400 зруйновані), а також пам'ятки культурної спадщини. Найбільших втрат і збитків культурна інфраструктура зазнала в Донецькій, Київській, Харківській, Луганській, Миколаївській, Запорізькій, Сумській та Херсонській областях.

9 років в Україні триває російсько-українська війна. Проблема збереження матеріальної культурної спадщини загострилася після повномасштабного вторгнення. За рік агресії ракетно-бомбовими ударами російських військ були знищені, частково зруйновані або пошкоджені майже 600 об'єктів матеріальної культурної спадщини України. Серед них – музеї, театри, бібліотеки, меморіальні комплекси, адміністративні будівлі, архіви, історико-архітектурні заповідники, релігійні споруди різних конфесій та віросповідань. Ці втрати фіксуються і будуть передані до Міжнародного кримінального суду в Гаазі для слідчих дій.

Знищення або пошкодження російськими окупантами культурної спадщини України, що не є воєнними цілями, – беззаперечний воєнний злочин, вчинений РФ проти українського народу. Місія світу сьогодні – не допустити продовження таких руйнувань.

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки й культури (ЮНЕСКО) заявила про посилення заходів, спрямованих на захист і збереження культурної спадщини України, яка перебуває під загрозою пошкодження або зникнення через вторгнення Росії.

### ***Тематичні матеріали Українського інституту національної пам'яті та партнерів***

**Інтерактивна карта** повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Систематизує інформацію про перебіг російсько-української війни після повномасштабного вторгнення РФ в Україну та її наслідки в регіональному вимірі.

Ресурс створений і наповнюється командою фахівців Української жіночої варти та Українського інституту національної пам'яті, доступний за [посиланням](#).

**Віртуальний музей російської агресії** – перший в Україні інтернет-портал про події та злочини, скоєні під час окупації Російською Федерацією територій України – Криму та частини Донецької та Луганської областей. Ресурс містить найрізноманітніші дані українською та англійською мовами: свідчення очевидців, архівні джерела, усноісторичні джерела, інформацію ЗМІ, рішення та резолюції міжнародних організацій, фото та відеоматеріали.



ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303

Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

Дійсний з 26.10.2022 11:54:40 по 26.10.2023 23:59:59

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ



№ 305/2.3-06-23 від 16.02.2023

Портал створений Українським інститутом національної пам'яті, Представництвом Президента України в Автономній Республіці Крим, Офісом Генерального прокурора, прокуратурою АР Крим та міста Севастополя, Міжнародним фондом «Відродження», Центром дослідження безпекового середовища «Прометей».

**Виставка «Україна. Війна в Європі»** – про історичні передумови сучасного російсько-українського протистояння, різні аспекти поточної фази війни після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року, а також героїчний спротив українського народу, який тримає Україну в фокусі європейського інтересу.

**Виставка «Кожен із нас – воїн»** – спільний проєкт Сил територіальної оборони Збройних сил України та Українського інституту національної пам'яті про історичну тяглість національного спротиву українців, а також про сучасних захисників України – бійців територіальної оборони.

**Вулична виставка «Рашизм – це...»** створена спільно Українським інститутом національної пам'яті, Центром стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, а також Національним меморіальним комплексом Героїв Небесної Сотні – Музеєм Революції Гідності. Розкриває зміст та характерні риси квазіідеології – рашизму: культ «скреп» і культ вождя, імперський реваншизм і «победобесіє», агресивна пропаганда та ксенофобія, розповідає про злочини, які здійснюють рашисти.

**Виставка «Комунізм = Рашизм»** створена Архівом національної пам'яті (Галузевим державним архівом Українського інституту національної пам'яті). Включає 13 історій українців XX та XXI століть, які постраждали від радянської та сучасної російської влади. Історії проводять паралель між злочинами комунізму та рашизму й доводять, що методи, мотиви росіян зі знищення українців – розстріли, виселення, пограбунки, депортації, фільтраційні табори – не змінюються.

**Підбірка матеріалів** про історичний контекст російсько-української війни. Зокрема, до неї входять – інтерв'ю в межах проєкту «Історичний спротив» з історикинями Ларисою Якубовою про рашизм та Оленою Стяжкіною про війну в Україні й розпад імперій; статті: Тімоті Снайдера «Чому перемога України важлива для світу», Ігоря Кромфа «Як путінський режим використовує міф про «Велику Вітчизняну», Віталія Баки «Чому депортація маріупольців – це повторення історії?» та інші.

**Інфографіка «Чому українці та росіяни історично – не «братні народи»**. Проєкт Міністерства культури та інформаційної політики й Українського інституту національної пам'яті містить 9 банерів. Наприклад,



ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303

Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

Дійсний з 26.10.2022 11:54:40 по 26.10.2023 23:59:59

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ



№ 305/2.3-06-23 від 16.02.2023

Україна та Росія розвивалися за різних історичних умов, мали впливи різних сусідів; Україна – не «молодший брат»; Україна – європейська країна.

**Серії банерів на телеграм-каналі Інституту «Історія та пам'ять»:** «Загиблі Герої» (#fightforukraine), «Росія вбиває» (#росія\_вбиває), «Росія знищує українську культурну спадщину» (#russiaruinsculture), «Загублене дитинство».

**Патрони ЗСУ** – рубрика на телеграм-каналі Інституту «Історія та пам'ять» (#ПатрониЗСУ) представляє постаті, чий ім'я мають у своїх назвах бригади Збройних сил України.

**Інформаційні матеріали** до 5-річчя від початку збройної агресії Російської Федерації проти України та до 5-річчя звільнення від російської окупації міст східної України **«Вертаємо своє»** містять розділи: історичний контекст війни, ключові повідомлення, хронологія початку російсько-української війни (тайм-лайн війни), нормативно-правові акти України стосовно збройної агресії РФ, міжнародні правові акти, ухвалені у відповідь на російську агресію проти України, термінологічний словник, спогади учасників російсько-української війни.

**Брошура «2014: початок російсько-української війни»** – проєкт на основі інформаційних матеріалів Інституту до 5-річчя від початку збройної агресії Російської Федерації проти України. Містить два наративні напрями: історичний контекст і передумови російської агресії 2014 року; хронологія початку російсько-української війни, від окупації Криму до підписання Мінської угоди.

Освітній проєкт 2020 року **«Діалоги про війну»** – три 10-хвилинні відеорозмови учениці з ветеранами сучасної російсько-української війни на теми: «Що таке війна?», «Чому Росія прагне захопити Україну?» та «Що таке сучасна російсько-українська війна?», а також методичні рекомендації.

Серія короткометражних документальних фільмів **«Жінки, які загинули за Україну»** – це проєкт Жіночого ветеранського руху за підтримки Інституту.

**Цикл «Нескорені»** – три короткі ролики, в яких про воїнів Української повстанської армії розповідають їхні нащадки, котрі нині на передовій боронять Україну від російської агресії.

**«Історії місць війни. Ірпінь»** – відеофіксація спогадів людей, які пережили окупацію і стали свідками воєнних злочинів.

**Фільм-реквієм «Імена на стінах».**

## Видання Інституту:



ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303

Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

Дійсний з 26.10.2022 11:54:40 по 26.10.2023 23:59:59

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ



№ 305/2.3-06-23 від 16.02.2023

[«Воїни Дніпра: цінності, мотивації, смисли»;](#)  
[«Дівчата зрізають коси»](#). Книга про жінок на війні;  
[«Дівчата зрізають коси»](#) англійською мовою / «Girls cutting their locks»;  
[«Волонтери. Сила небайдужих»;](#)  
[«Капелани. На службі Богу і Україні»;](#)  
[«Люди «сірої зони»: свідки російської анексії Криму 2014 року».](#)

### *Деякі фільми і пісні українських виконавців про сучасну російсько-українську війну*

Український інститут національної пам'яті зауважує, що наведені нижче переліки фільмів і пісень носять рекомендаційний характер і не є вичерпними.

#### **Фільми**

1. **«Кіборги»** (2017) – про оборону від російських загарбників Донецького аеропорту.

Режисер: Ахтем Сеітаблаєв, сценаристка: Наталка Ворожбит.

2. **«Іній»** (2017) – литовсько-французько-українсько-польська воєнна драма про молодого литовця Рокаса. З гуманітарною допомогою він потрапляє на схід України, де знайомиться з двома військовими журналістами. З ними переживає жорстокі реалії війни.

Режисер: Шарунас Бартас, сценаристи: Шарунас Бартас, Анна Коен-Янай.

3. **«Донбас»** (2018). Це 13 історій – художніх реконструкцій справжніх подій 2014 року, зафіксованих у журналістських репортажах, любительських відео та спогадах місцевих жителів на окупованих територіях сходу України.

Режисер і сценарист: Сергій Лозниця.

4. **«Позивний Бандерас»** (2018) – гостросюжетний детектив про групу розвідувальників, які виконують операцію зі знешкодження російського диверсанта. В основі картини – щоденник нацгвардійця Сергія Башкова з позивним «Індіанець» та реальні історії бійців АТО.

Режисер: Заза Буадзе, сценаристи: Сергій Дзюба, Артемій Кірсанов.

5. **«Іловайськ 2014. Батальйон Донбас»** (2019) – художній фільм, заснований на реальних подіях. Багато його персонажів – справжні бійці, які вижили в Іловайському котлі. Зокрема командир штурмової групи батальйону «Донбас» Тарас Костанчук, який став продюсером стрічки й зіграв самого себе.

Режисер: Іван Тимченко, сценарист: Михайло Бриних.



ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303

Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

Дійсний з 26.10.2022 11:54:40 по 26.10.2023 23:59:59

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ



№ 305/2.3-06-23 від 16.02.2023



6. **«Черкаси»** (2019) – розповідає про події після Революції гідності, коли український тральник «Черкаси» разом з іншими кораблями опинився заблокованим у бухті Донузлав. Екіпажі деяких кораблів перейшли на бік ворога. «Черкаси» ж залишалися вірними Україні та три тижні чинили опір.

Режисер: Тимур Ященко, сценаристи: Роберт Квілман, Тимур Ященко.

7. **«Додому»** (2019) – історія кримських татар, які переживають злочинні дії РФ проти їхнього народу.

Режисер: Наріман Алієв, сценаристи: Наріман Алієв, Марися Нікітюк.

8. **«Атлантида»** (2019) – антиутопія про життя в Україні після її перемоги у війні з Росією. Події відбуваються у 2025 році.

Режисер і сценарист: Валентин Васянович.

9. **«Погані дороги»** (2020) – п'ять новел про життя на сході України на тлі російсько-української війни. Всі історії об'єднані темою доріг – у буквальному та образному сенсах.

Режисерка та сценаристка: Наталка Ворожбит.

10. **«Наші котики»** (2020) – сатирична комедія про пригоди бійців АТО під час бойового чергування. За основу взято розповіді добровольців та бійців Збройних сил України.

Режисер і сценарист: Володимир Тихий.

11. **«Мати Апостолів»** (2020) – воєнна драма про випробування й поневірвання матері. Вона шукає сина, літак якого був збитий.

Режисер: Заза Буадзе, сценаристи: Ратха Макеєнкова, Заза Буадзе.

12. **«Земля блакитна, ніби апельсин»** (2020) – про виживання родини в Красногорівці на Донеччині під постійними обстрілами.

Режисерка та сценаристка: Ірина Цілик.

13. **«Зошит війни / War Note»** (2021) – документальна стрічка, створена з особистих відеозаписів, зроблених на телефон або камеру українськими військовими та добровольцями.

Режисер: Роман Любий.

14. **«Снайпер. Білий ворон»** (2021) – перший український фільм про російсько-українську війну, що вийшов на великі екрани після



ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 248197DDFAB977E504000007881DB00EE81B303

Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

Дійсний з 26.10.2022 11:54:40 по 26.10.2023 23:59:59

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ



№ 305/2.3-06-23 від 16.02.2023

повномасштабного вторгнення. Це воєнний екшн про Миколу, який у 2014 році приєднався до добровольчого батальйону і став висококласним снайпером.

Режисер: Мар'ян Бушан, сценаристи: Мар'ян Бушан, Микола Воронін.

15. **Серіал «Мама»** (2021) – драма, заснована на реальних подіях. Мати дізнається, що її сина захопили в полон на Луганщині біля Слов'яносербська, й вирушає на його порятунок.

Авторка серіалу: Валентина Руденко, режисер: Сергій Маслобойщиков.

### **Пісні**

Гімн Січових стрільців «Ой, у лузі червона калина»;

Марш Збройних сил України «Зродились ми великої години»;

«Моє серце – сталь! Моя кров – Азов!» – музика: KOZAK SYSTEM, слова: Сергій Соловій, виконання: KOZAK SYSTEM;

«Фортеця Бахмут» – музика: Сергій Вусик, Тарас Тополя, слова: Тарас Тополя, виконання: гурт «Антитіла»;

«МРІЯ» – музика, слова, виконання: Jerry Neil;

«Повернись живим» – музика і слова: Сергій Танчинець, виконання: гурт «БЕЗ ОБМЕЖЕНЬ»;

«У мене немає дому» – музика: Ірина Швайдак, Устим Похмурський, слова: Ірина Швайдак, виконання: гурт «Один в каное»;

«Місто Марії», «Квіти мінних зон» – музика і слова: Святослав Вакарчук, виконання: гурт «Океан Ельзи»;

«Батьківщина» – музика і слова: Олег Псюк, виконання: Kalush та Skofka;

«Не відступати і не здаватись» (саундтрек до стрічки «Снайпер. Білий Ворон») – музика і слова: Олег Собчук, виконання: гурт «СКАЙ».



ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303

Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

Дійсний з 26.10.2022 11:54:40 по 26.10.2023 23:59:59

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ



№ 305/2.3-06-23 від 16.02.2023